

تحریر این میز

گزیده‌ای از شعرهای

محمدحسین عابدی

به گزینش آفاق شوهرانی و ابوالفضل پاشا

عنوان و نام پدیدآور: تحریر این میز / گزیده‌ای از شعرهای محمدحسین عابدی: به گزینش آفاق شوهانی، ابوالفضل پاشا.
سرشناسه: عابدی، محمدحسین، ۱۳۴۷ -

موضوعات نشر: تهران: نامورته، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۲۵ص: ۲۱/۵×۱۴/۵، م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۵۹۱-۴۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: چاپ قبلی: مهر و دلد، ۱۳۹۹.

موضوع: شعر سبید -- قرن ۱۴

Blank verse -- ۲۰th century

شعر فارسی -- قرن ۱۴

Persian poetry -- ۲۰th century

شناسه افزوده: پاشا، ابوالفضل، ۱۳۴۵ -

شناسه افزوده: شوهانی، آفاق، ۱۳۴۶ -

رده بندی کنگره: PIR۸۱۴۸

رده بندی دیویی: ۸۶۱/۶۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۷۰۱۹۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

www.ketab.ir

انتشارات نامورته

تهران، فداییان، خیابان بیستم، پلاک ۱۸

تحریر این میز / محمدحسین عابدی
به گزینش آفاق شوهانی و ابوالفضل پاشا

چاپ یکم: آذر ۱۴۰۳

شناسه: ۰۱۰۰۷۶

شمارگان: ۸۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۵۹۱-۴۰۰۰

لیتوگرافی، چاپ و صفافی: ترنج
کلیدی حقوق این اثر محفوظ است.

پیش‌گفتار

یک

جریان شعر هفتاد یکی از جریان‌های مهم شعری در دوره‌ی ماست که از لحاظ تقویمی، در دهه‌ی هفتاد به رشد و بالندگی رسید و به جلوه‌گری پرداخت، چنان‌که در همان دهه، تفاوت‌اش با شعر قبل از آن به وضوح تمام نمایان شد. تقارن این بالندگی با دهه‌ی تقویمی هفتاد موجب شد که این جریان شعری به طور ارتجالی و شتاب‌زده، نام «شعر دهه‌ی هفتاد» را پذیرا شود و گونه‌های احتمالی‌ها نیز وجود داشت و حتا دور از تصور نبود که این جریان شعری نام دیگری به خود بگیرد. پس بر خلاف تصور بعضی از افراد، این گونه نیست که جریان شعر هفتاد ارتباط مستقیمی با دهه‌ی هفتاد داشته باشد و همان‌طور که تأکید کردیم، این جریان شعری در آن دهه به بالندگی رسید و گونه قبل از آن دهه نیز به منصفی ظهور رسیده بود و حتا باید خاطر نشان کنیم که نخستین کتاب‌های چند تن از شاعران هفتاد - با شعرهایی که تفاوت‌هایی آشکار با شعر قبل از خود داشتند - پیش از دهه‌ی هفتاد یا در آستانه‌ی آن دهه منتشر شدند، برای مثال می‌توانیم به کتاب «ماه را دوباره روشن کن»، سروده‌ی نازنین نظام‌شهریدی اشاره کنیم که در سال ۱۳۶۹ منتشر شد یا از کتاب «بی‌چتر بی‌چراغ»، سروده‌ی رضا چایچی نام ببریم که در سال ۱۳۷۰ راهی بازار نشر شد و پرواضح است کتاب‌هایی که در سال ۱۳۶۹ یا در سال ۱۳۷۰ منتشر شده باشند در همان سال سروده نشده‌اند بل که سرایش شعرها و روند قانونی و فنی چاپ کتاب‌ها به سال‌های قبل از آن مربوط است. در تأکید روی همین نکته، کافی‌ست به شماری از شعرهای

رضا چایچی اشاره کنیم که در اواسط دهه‌ی شصت در یکی از دوره‌های مجله‌ی «مفید» و زیر نظر هوشنگ گلشیری به چاپ رسیدند و بعدها نیز در همان کتاب «بی‌چتر بی‌چراغ» تجدید چاپ شدند. حالا که صحبت از نشریات به میان آمد جا دارد به شعرهای بسیاری از شاعران جریان شعر هفتاد اشاره کنیم که تا قبل از آغاز دهه‌ی هفتاد در نشریات به چاپ رسیده بودند و باید در این زمینه تحقیقاتی میدانی به راه انداخت و فهرستی کارآمد برای ثبت در تاریخ تحلیلی جریان شعر هفتاد تنظیم کرد. از طرف دیگر این روند و این بالنده‌گی بعد از پایان دهه‌ی هفتاد نیز تداوم یافت چنان‌که شماری از مهم‌ترین شاعران جریان شعر هفتاد هم‌چنان این گرایش را پی گرفتند و به علاوه بر شاعران آگاه نسل‌های بعدی نیز تاثیر گذاشتند، به گونه‌یی که این جریان شعری به اهتمام همه‌ی این شاعران - اعم از شاعران هفتاد و یا شاعران نسل‌های بعدی - گسترده‌یی را پدید آورد که نام آن را پیش از این «گستره‌ی شعر هفتاد» گذاشتیم و کتاب «در گستره‌ی هفتاد» و شعرهای موفق این مجموعه گواه روشن این سخن است و همان‌گونه که مخاطبان حرفه‌یی جریان شعر هفتاد وقوف دارند این کتاب در سال ۱۳۹۸ به همت نشر هشت منتشر شد.

پس ما از همه‌ی این توضیحات به این نتیجه می‌رسیم که بحث جریان شعر هفتاد نباید در حوزه‌ی مباحث تقویمی بل که باید فراتر از آن یعنی در حوزه‌ی جریان‌شناسی شعر معاصر مطرح شود؛ به عبارتی این جریان شعری از نظر زمانی از اواسط دهه‌ی شصت به طور ضمنی و بطنی آغاز شد، در اواخر دهه‌ی شصت خودش را بیش‌تر به رخ کشید، در دهه‌ی هفتاد به رشد و بالنده‌گی کامل رسید و بعد از دهه‌ی هفتاد نیز هم‌چنان به این رشد و بالنده‌گی ادامه داد، اگر چه در بعضی از سال‌ها شماری از افراد مغرض و سودجو این زلالی را با فریبی به نام ساده‌نویسی، گل‌آلود کردند و ماهی‌های چاق و چله‌یی هم به نفع خویش و یاران خود گرفتند، اما این

روند انحرافی چندان دوام نداشت چنان‌که جریان شعر هفتاد بار دیگر جلوه‌گری کرد و حتا این بار با نام «گستره‌ی هفتاد» نمود درخشان‌تری داشت، چرا که شمار شاعران‌اش بسیار بیش از قبل بودند و حتا معیارهای شعر هفتاد به همت تمامی این شاعران به‌روزرسانی شد. و ناگفته پیداست که عنوان چنین کتابی خودبه‌خود نشان از نقض غرض دارد! پس همان‌طور که گفتیم وجود این چنین مخالفت‌هایی - که از عنادورزی و لجاجت برمی‌خیزد - دور از تصور نیست. آری جریان شعر هفتاد از بدو پیدایش تا همین لحظه مخالفتی داشته و دارد که در این مجال کوتاه، ما نمی‌خواهیم بیش از این در چنین موضوعی تأمل کنیم یعنی حجم این پیش‌گفتار اجازه نمی‌دهد که به چنین مباحثی بپردازیم. علاوه بر این حتا شاید بعضی از مخاطبان انتظار داشته باشند که در همین پیش‌گفتار، به ویژه‌گی‌های جریان شعر هفتاد اشاره کنیم که این کار نیز شدنی نیست چرا که طرح کامل این مبحث به حجمی چند برابر این کتاب نیاز دارد و از طرفی در مآخذ بسیاری - از قبیل مصاحبه‌ها یا مقاله‌های شاعران جریان شعر هفتاد - بارها به این ویژه‌گی‌ها اشاره شده است.

دو

بعد از انتشار کتاب «در گستره‌ی هفتاد» و در ادامه‌ی معرفی جریان شعر هفتاد بر آن شده‌ایم تا کتاب‌هایی با عنوان کلی «مجموعه‌ی کتاب‌های هفتاد» را به دست نشر بسپاریم. این گروه از کتاب‌ها زیرشاخه‌های گوناگونی خواهند داشت:

۱. گزیده‌های شعر:

این دسته از کتاب‌ها به گزیده‌ی سروده‌های شاعرانی اختصاص دارد که شعرشان به مرحله‌ی تثبیت‌شده‌گی رسیده است. البته شمار دیگری از

کتاب‌ها را نیز می‌توانیم در این زیرگروه طبقه‌بندی کنیم، یعنی ادامه‌ی همان کتابی که از آن یاد کردیم و شامل گردآوری شعرهای عده‌یی از شاعران جدی امروز است. جلد نخست این کتاب در سال ۱۳۹۸ و با همان عنوان «در گستره‌ی هفتاد» منتشر شد و مجلدهای بعدی نیز در همین «مجموعه‌ی کتاب‌های هفتاد» منتشر خواهند شد. به عبارت دیگر این شمار از کتاب‌ها نیز به نوعی گزیده‌ی سروده‌های شاعران هفتاد به حساب می‌آید.

۲. مجموعه‌های شعر:

این دسته از کتاب‌ها شامل مجموعه‌یی از شعرهای هر یک از شاعرانی است که نگاهی جدی و فارغ از تفنن به شعر دارند. ممکن است که این شاعران، پیش از این‌ها کتاب یا کتاب‌هایی منتشر کرده باشند و احتمال هم دارد که نخستین مجموعه‌ی شعرشان در همین «مجموعه‌ی کتاب‌های هفتاد» منتشر شود. به عبارتی شرط لازم و کافی برای انتشار کتابی در این دسته از «مجموعه‌ی کتاب‌های هفتاد»، نه سابقه و نام‌آوری شاعران، بل که اهمیت و قوت شعرهای هر یک از شاعران است.

۳. کتاب‌های نقد و نظر:

این دسته از کتاب‌ها شامل مفاهیم نقد و تئوری است. البته نه مطالب شبه نقد که خنثا هستند و از روی نقدهای کشورهای دیگر گرفته‌برداری شده‌اند بل که نقدهایی که با حال و هوای شعر امروز ایران هم‌نشینی کاملی دارند. ما انتشار «مجموعه‌ی کتاب‌های هفتاد» را از همان ابتدا با یک مجموعه‌ی شعر آغاز کردیم اما قصدمان این است که بعد از این با گزیده‌های شعر ادامه دهیم و سپس به سراغ سایر گروه‌ها برویم. در خصوص گزیده‌های شعر باید بگوییم که نحوه‌ی گزینش شعر برای این کتاب‌ها با روند معمول و رایج سایر گزیده‌های شعر تفاوت‌های اساسی دارد. برای توضیح بیش‌تر باید خاطر نشان کنیم که اصولن بعد از آن که شاعری به

مرحله‌ی تثبیت می‌رسد، خود او یا دیگران - با توجه به روند پیش‌رفت شاعر - انتخاب شعرها را از نخستین مجموعه آغاز می‌کنند و کتاب به کتاب پیش می‌روند و معمولن در فصل‌بندی‌های گزیده نیز تصریح می‌کنند که شعرها را از کدام مجموعه‌ی شعر انتخاب کرده‌اند. اما گزیده‌های شعر جریان شعر هفتاد حالت دیگری دارند: ما در این گزیده‌ها نمی‌خواهیم روند شعری هر یک از شاعران را دنبال کنیم و در اثبات آن بکوشیم؛ چرا که به زعم ما شناسایی این پیش‌رفت و اثبات آن - در خصوص هر یک از این شاعران هفتاد - بدیهی و اثبات‌شده است و نیازی به توضیح دیگر بار ندارد؛ در واقع حالا که به سراغ هر یک از این شاعران می‌رویم به معنای پیش‌رفت‌ها، تأثیرگذاری‌ها و حضور درخشان آنان در روند هنری‌ست.

ما در این گزینش‌ها بر آن ایم که شماری از هفتادی‌ترین سروده‌های هر یک از این شاعران را انتخاب و معرفی کنیم، یعنی کاری که تاکنون انجام نشده است یا اگر هم انجام شده باشد، به شکل اتفاقی بوده و در ضمن با این وسعت و با این گسترده‌گی به مرحله‌ی اجرا نرسیده است. پس عجیب نیست که گاهی از یکی از کتاب‌های شاعر مورد نظر به فرض دو شعر انتخاب کنیم و از کتاب دیگرش مثلن ده شعر؛ به علاوه لزومی هم ندارد که مشخص کنیم کدام شعرها از کدام کتاب این شاعر است. البته سعی ما این بوده که تا سرحد امکان، به طور منظم و کتاب به کتاب پیش برویم و ترتیب شعرها را نیز رعایت کنیم، مگر مواردی که به اجبار جای شعرها پس و پیش شده باشد.

این را نیز توضیح بدهیم که شمار شعرهای هفتادی هر یک از این شاعران به سروده‌هایی که در این گزیده‌ها آمده، خلاصه نمی‌شود و ما تنها انتخاب شماری از هفتادی‌ترین سروده‌های هر یک از این شاعران را در نظر گرفته‌ایم نه همه‌ی این سروده‌ها را. به عبارت دیگر هر یک از این

شاعران بعد از بیست و اند تا سی سال تجربه‌ی شعری، سروده‌های بسیاری دارند که می‌توان آن‌ها را شعرهای هفتادی به شمار آورد، اما حجم کتاب‌های گزیده به ما اجازه نمی‌دهد که بخواهیم همه‌ی شعرهای هفتادی هر یک از شاعران را بیاوریم.

سده

شعر هفتاد، شعرِ مشابهت‌ها نیست بلکه شعرِ تفاوت‌هاست. به عبارت دیگر قرار نیست سروده‌های شاعران هفتاد به یک‌دیگر شبیه باشد تا بتوانیم آن‌ها را در یک گروه طبقه‌بندی کنیم، بلکه این شاعران از این جهت با هم در یک گروه قرار می‌گیرند که سروده‌های‌شان از نظر زبان و زیبایی‌شناسی، با شعر دهه‌های پیش تفاوت دارند و در واقع این مهم‌ترین وجه مشترک شاعران هفتاد است. البته احتمال دارد که این نکته پرسشی را در ذهن بعضی از مخاطبان ایجاد کند که آیا می‌توان چنین خصیصه‌ی را وجه مشترک در نظر گرفت؟ از یاد نبریم که در تاریخ ادبیات ایران، این نخستین بار نیست که چنین اتفاقی می‌افتد. مگر چنین ویژه‌گی‌هایی نیست که شاعران مشروطه را در یک گروه جای می‌دهد؟ چه خصیصه‌ی مشترکی از نظر زبان و زیبایی‌شناسی بین شعر سید اشرف‌الدین حسینی گیلانی (معروف به نسیم شمال)، ایرج میرزا، عارف قزوینی، ملک‌الشعرای بهار و تقی رفعت وجود دارد؟ هیچ! این شاعران و سایر شاعران دوره‌ی مشروطه از این جهت در یک گروه طبقه‌بندی می‌شوند که سروده‌های‌شان از نظر زبان و زیبایی‌شناسی، با شعر قبل از مشروطه تفاوت‌های بسیار دارد.

آری اهمیت شعر مشروطه و نیز اهمیت شعر هفتاد از همین جا ریشه می‌گیرد که شاعران‌شان، شبیه‌نویسی و کپی‌برداری از یک‌دیگر را دنبال

نکرده‌اند بل که ساحت‌های گوناگون اندیشه‌گی، زبانی، اجرایی و ساختاری را در شعرهای‌شان به کار گرفته‌اند و به تنوعی بایسته و زیبا رسیده‌اند.

چهار

تاکنون چهار مجموعه‌ی شعر از محمدحسین عابدی منتشر شده است که در صفحات «در یک نگاه» (در همین گزیده) معرفی خواهند شد. گفتنی‌ست که قسمت عمده‌ی این گزیده، از همین چهار کتاب انتخاب شده است. بخشی دیگری از شعرهای این گزیده نیز از میان جدیدترین شعرهای او انتخاب می‌شوند که تاکنون در جایی منتشر نشده‌اند و قدر مسلم برای مخاطبان تازه‌گی دارند و البته شعرهای این شاعر همیشه برای مخاطبان تازه‌گی داشته‌اند و خواهند داشت.

یک نکته را نیز باید در انتهای این مطلب توضیح بدهیم که در شعرهای این گزیده نسبت به اصل شعرها در مآخذ، چند تغییر جزئی دیده می‌شود که همه‌ی موارد با صلاح دید خود شاعر انجام گرفته است.

آفاق شوهانی

ابوالفضل پاشا